

HORIZONTI

EKOLOŠKI INFORMATOR • GODINA X • BROJ 35. • SUBOTICA, APRIL - JUN 2012. • BESPLATAN PRIMERAK

DEGUSTACIJA ORGANSKE HRANE U EKOLOŠKOJ ULICI

Subotičani su simbolično na Svetski dan zaštite životne sredine, 5. juna, degustirali organska jela spravljena po recepturi tima stručnjaka Udruženja TERRAS i PU „Naša radost“. Glumeći kuvare, deca su ih, uz prigodan program, posluživala hranom koju od maja i sami imaju na jelovniku obdaništa, uvedenu preko projekta „Organica.net“. Opširnije na 8. i 9. strani.

Ekološko udruženje građana HORIZONTI je od osnivanja 1999. godine počelo sa štampanjem istoimenog ekološkog informatora u cilju pospešivanja komunikacije i protoka informacija, pre svega između ekoloških organizacija i predstavnika lokalne vlasti, ali i uopšte informisanja građana o najznačajnijim temama iz oblasti zaštite životne sredine.

U međuvremenu je prerastao u gradski informator i rađen je kroz različite projekte drugih organizacija, poput Udruženja TERRA'S uz podršku Službe za komunalne poslove, preduzetništvo i zaštitu životne sredine, koja je od 1. januara 2011. godine, reorganizovana u Službu za zaštitu životne sredine i održivi razvoj.

Grad Subotica

Отворени универзитет

Ovaj 35. broj Ekološkog informatora HORIZONTI je rezultat projekta „Nastavak rada Regionalnog Arhus centra 2012. u Subotici“ uz podršku Fonda za zaštitu životne sredine RS i Grada Subotice.

DOĐITE, POZOVITE, PIŠITE, INFORMIŠITE SE

Radnim danima od 10 do 16 časova
Otvoreni univerzitet (II ulaz)
Trg cara Jovana Nenada 15
24000 Subotica

024-554-600/127
aarhussu@openunsubotica.rs
www.aarhussu.rs

Elektronska verzija informatora se nalazi na Internet adresama:

www.aarhussu.rs, www.terras.org.rs i
www.subotica.rs/sr/4266/edukacija-i-informisanje

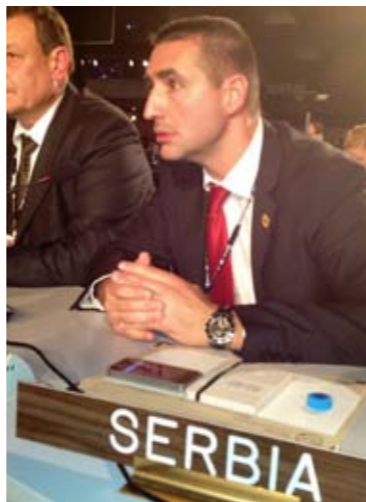
Izdavač: Otvoreni univerzitet
Regionalni Arhus centar Subotica
Trg cara Jovana Nenada 15, 24000 Subotica
Telefon: 024-554-600 lokal 127
Fax: 553-116

Urednik izdanja: Snježana Mitrović
Saradnici: Ljiljana Krajnović
Nataša Đereg
Prevod: Čila Nemet

Teh. priprema i dizajn: Agencija Organizator
Štampa: Printex, Subotica
Tiraž: 800

STUDIJA O ZELENOJ EKONOMIJI

Republika Srbija je, 22. juna, organizovala prateći skup na Konferenciji Ujedinjenih nacija o održivom razvoju Rio+20, za predstavnike jadransko – jonskog regiona, na kojem je predstavljena Studija o zelenoj ekonomiji i održivom rastu za Republiku Srbiju, koju je uradilo Ministarstvo životne sredine, rudarstva i prostornog planiranja u saradnji sa UNEP i UNDP.

Prema rečima resornog ministra Olivera Dulića, ovaj dokument je prvi korak u ozbiljnom zaokretu ka održivoj proizvodnji i potrošnji, ali i daljoj razradi njenih nalaza na nacionalnom i regionalnom nivou.

Studija je prikazala analizu scenarija za tri ključna sektora sa najvećim potencijalom za tranziciju ka zelenoj ekonomiji (energetska efikasnost, obnovljivi izvori energije i održiva poljoprivreda). Investiciona ulaganja u zeleni privredni rast su se pokazala kao isplativa već nakon tri do pet godina.

Na skupu je zaključeno da regionalna saradnja otvara mogućnosti i za povećanje zaposlenosti, unapređenje javnih politika, veće učešće civilnog društva i promociju društvenog i ekološkog odgovornog poslovanja i primenu obaveza proisteklih sa konferencije Rio+20.

Opširnije na Interent strani resornog ministarstva:
<http://www.ekoplan.gov.rs/src/Srbija-predstavila-Studiju-o-zelenoj-ekonomiji-i-odrzivom-rastu--1784-c102-content.htm>

Sadržaj:

Diskusija na studiju o izgradnji regionalne deponije u Subotici
Eko inovacije za održivi razvoj
Finansiranje životne sredine
Organski obrok za najmlađe subotičane
Dani otvorenih organskih farmi

ARHUS CENTAR

DISKUSIJA NA STUDIJU O IZGRADNJI REGIONALNE DEPONIJE U SUBOTICI

Opšti zaključak sa ovog neformalnog skupa je da, pored tehničkih grešaka i neusaglašene terminologije, ne postoje veće zamerke na samu Studiju.

U prostorijama Regionalnog Arhus centra Subotica, 25. juna, je održana diskusija o primedbama i predlozima na Studiju o proceni uticaja na životnu sredinu projekta: Izgradnja Regionalne deponije u Subotici. Studija je izrađena od strane „Hidro Zavoda DTD“ za studije, istraživanja, projektovanje i inženjering iz Novog Sada i nalazila se na javnom uvidu od 5. do 25. juna 2012. godine u Službi za zaštitu životne sredine i održivi razvoj GU Subotica. Projekat je finansiran od strane Evropske unije (IPA, prva komponenta) i od velikog je značaja za ceo region, a posebno za Suboticu koja će biti centar upravljanja.

Zainteresovani organi, organizacije i javnost u vreme trajanja uvida imali su priliku da podnesu pismene primedbe o proceni uticaja na životnu sredinu za predmetni projekat. Međutim, za nepoverovati je činjenica da je za 20 dana svega 5 osoba zatražilo na uvid Studiju, od kojih je četvoro iz civilnog sektora, a jedno iz JKP „Čistoća i zelenilo“. Postavlja se pitanje zbog čega je stručna javnost i ovog puta podbacila, ako se zna da je Regionalna deponija jedna od najvažnijih kapitalnih investicija u našem gradu?

Bitno je napomenuti da je od strane Centra za ekologiju i održivi razvoj (CEKOR) i Regionalnog Arhus centra Subotica, pokrenuta inicijativa da se Javna rasprava o Studiji odži u Subotici, umesto u Novom Sadu. Međutim, iz Pokrajinskog sekretarijata za urbanizam, graditeljstvo i zaštitu životne sredine je stigao odgovor da nisu u mogućnosti izaći u susret ovom zahtevu zbog organizacionih i tehničkih uslova. Ovo je bila jedna od prvih zamerki izrečenih na diskusiji uz poziv svim prisutnima da 27. juna prisustvuju raspravi u Novom Sadu.

Kako je jedna od ponuđenih opcija za rešenje problema procednih otpadnih voda bilo da se one upute u prečistač JKP „Vodovod i kanalizacija“, kao primedbu Nataša Đereg, je navela činjenicu da niko iz tog preduzeća nije bio na uvidu (međutim, analize su odbacile ovo rešenje, jer gradski prečistač ne može da prihvati vodu iz deponije, tj. industrijsku vodu, već samo onu iz domaćinstva, te će se primeniti sistem laguna i reverzne osmoze).

Ispred Regionalnog AC Subotica, master ekolozi, Leona Mezei i Andrea Požar, su predložile da se uradi fitoremedijacija. S obzirom na činjenicu da su četinarske vrste vrlo osetljive na aerozagađenje, predlaže se razmatranje moguće opcije sadenja hiperakumulaturnih biljaka kao što su topole (Populus sp.) i vrbe (Salix), u zelenom pojasu oko deponije. Zbog svojih sposobnosti brzog rasta i akumuliranja teških metala navedene biljne vrste su podobne za melioraciju zemljišta i smanjenje aerozagađenja. Takođe, prema njihovim rečima, bitno je uvođenje biomonitoringa za praćenje biološkog stanja životne

sredine (pored fizičkih i hemijskih analiza), zato što živi organizmi daju bolju sliku o stanju okolne biocenoze.

JAVNA RASPRAVA U NOVOM SADU

U prostorijama Pokrajinskog sekretarijata za urbanizam, graditeljstvo i zaštitu životne sredine u Novom Sadu je u sredu, 27. juna, organizovana javna rasprava na Studiju o proceni uticaja na životnu sredinu projekta: Izgradnja Regionalne deponije u Subotici. Pored predstavnika lokalnih samouprava Subotice i Kanjiže, među učesnicima su najbrojnije bile ekološke organizacije: Centar za ekologiju i održivi razvoj CEKOR, Udruženje TERRA'S i Regionalni Arhus centar iz Subotice.

U uvodu je, **Ljubica Žunić**, članica projektnog tima „Hidro Zavoda DTD“ ukratko predstavila Studiju koju su radili sa ekspertima angažovanim od strane EU. Mišljenja je da je tehničko rešenje dobro odrađeno i da se suštinski vidi koje mogućnosti su odabrane i kako će funkcionisati rad na regionalnoj deponiji. Kao najbolje rešenje za prečišćavanje otpadnih, ocednih voda izabrana je reverzna osmoza. Podsetila je da su za vreme izrade idejnog plana, obišli nekoliko deponija u Evropi da bi našli najbolja rešenja, posebno za procedne vode i kompostiranje.

Stručni saradnik u Službi za zaštitu životne sredine i održivi razvoj, mr **Gordana Gavrilović**, iz Gradske Uprave Subotica, smatra da je Studija trebala da bude dokument sa konačnim tehničko-tehnološkim rešenjima, opisom izabranih tehnologija i načina rada. Studija, takođe, treba da sadrži tačno mesto i vreme merenja i monitoring, te definisanih parametara koji će proisteći iz određenih procesa. Njena primedba se odnosila i na neažurnost pravnih akata

i literature i nedostatak referenci podataka, a ukazala je i na razlike između Studiji opravdanosti i u Studiji o proceni uticaja na životnu sredinu.

Njene primedbe je prokomentarisala direktorica „Regionalne deponije“ d.o.o. Subotica, **Andrea Kikić**, da je studija obimna i da obrađuje različite faze izgradnje, jer lokacijske dozvole važe kraći vremenski period nego što je potrebno za izgradnju svih objekata. Zato je izgradnja tela deponija podeljena u više faza.

Na javnoj raspravi, direktor udruženja CEKOR- Centar za ekologiju i održivi razvoj, **Nataša Đereg**, je iznela sledeće komentare sačinjene u okviru konzorcijuma projekta „Ka Zajednicama koje recikliraju u Osječko baranjskoj županiji i Severno bačkom okrugu“. Ona smatra da nije dovoljno jasno naznačeno koja je izabrana opcija za prečišćavanje procednih voda, te je čitalac u zabuni. Stoga, CEKOR predlaže da se u svim delovima teksta gde se navodi prečišćavanje procednih voda, napiše i istakne šta je odabrana opcija i za-

što. Ona je, takođe, istakla da nije jasan odabir kriterijuma za odabir najbolje opcije i sistem bodovanja predloženih opcija, jer je na primer opcija a) Kompletno postrojenje za prečišćavanje procednih voda na lokaciji deponije postupkom reverzne osmoze daleko ekološki najprihvatljivija, a dobila je male ocene baš po ekološkim kriterijumima. Dobijen je odgovor da je upravo reverzna osmoza izabrana opcija, te da se komentar prihvata i da će se to i naglasiti u Studiji.

Dalje, u pogledu biološkog tretmana otpada, gde je izabrana opcija kompostiranje, CEKOR smatra da je odabir tehnologije vođen isključivo ekonomskim razmišljanjem, bez šire perspektive zaštite životne sredine kako zahteva EU Okvirna direktiva o otpadu. Ovde je dat predlog da se ukoliko je moguće, ostavi prostor za nadogradnju u budućnosti prema anaerobnom tretiranju otpada koje ima apsolutno pozitivan uticaj po životnu sredinu u pogledu emisija gasova sa efektom staklene bašte u odnosu na kompostiranje.

Kao poslednji predlog, navedeno je da će Srbija na svom putu ka EU, morati dostići određene obavezne stope reciklaže, te da je nužno da autori Studije i to uzmu u obzir, jer će ova obaveza ostati, iako će verovatno doći do manjih pomeranja rokova za Srbiju.

Nakon svih izlaganja, Nataša Đereg, je upitala kako i na koji način će zainteresovana javnost moći videti izmenjenu

i dopunjenu Studiju shodno primedbama sa javne rasprave i od strane Tehničke komisije, jer po Zakonu o proceni uticaja na životnu sredinu to nije obaveza. Na ovo je reagovala, **Andrea Kikić**, direktorica „Regionalne deponije“ d.o.o. Subotica, te odgovorila kako je u planu javno predstavljanje konačnog izgleda ove Studije i samog projekta u dogovoru sa Regionalnim Arhus centrom u Subotici.

Primedbe iz su dale mlade saradnice Regionalnog Arhus centra, **Andrea Požar** i **Leona Mezei**. Andrea Požar je istakla značaj fitoremedijacije, s obzirom na činjenicu da su četinarske vrste vrlo osetljive na aerozagadenje, predlaže se razmatranje moguće opcije sađenja hiperakumulatornih biljaka kao što su topole (*Populus sp.*) i vrbe (*Salix*), u zelenom pojasu oko deponije.

Navedene biljne vrste zbog svojih sposobnosti brzog rasta i akumuliranja teških metala su podobne za melioraciju zemljišta i smanjenja aerozagadenja. Njena primebda se takođe odnosila na to što se u studiji spominje sađenje crnog bora *Pinus nigra* u zelenom pojasu, ali to se ne preporučuje, jer nije autohtona vrsta. Treba se razmatra izbor vrste koje su karakteristične za ovo područje.

PREZENTACIJA STUDIJE

„Regionalna deponija“ d.o.o. Subotica će nakon ocenjivanja studije održati prezentaciju Studije o proceni uticaja na životnu sredinu Subotičke regionalne deponije i u Subotici, u cilju predstavljanja Studijom predviđenih mera i aktivnosti. O vremenu i mestu održavanja javnost će biti blagovremeno obavještena.

Leona Mezei je pitala za preciziranje navedenih „kontrolisanih uslova“, koji se spominjaju u jednom delu studije gde se navodi rečenica da će se „u praksi jedan deo biogasa kontrolisano ispuštati u atmosferu“. Njeno drugo pitanje se odnosilo na recipijent prečišćenih otpadnih voda. Na osnovu saznanja o okolnim vodotocima (Krivaja, Kireš i Čik) koji se ulivaju u reku Tisu, nemaju konstantan vodostaj, odnosno da nivo vode zavisi od atmosferskih padavina i od nivoa podzemnih voda, čak su i periodično potpuno isušeni, te se postavlja pitanje od ekološke važnosti, da li imaju sposobnost samoprečišćavanja i samoobnove.

Snježana Mitrović, iz Udruženja TERRA'S se zapitala zašto na javnoj raspravi, sem Subotice i Kanjiže, nema predstavnika drugih opština koje su formirale Regionalnu deponiju. Takođe, joj nije jasno da preduzeća poput JKP „Vodovod i kanalizacija“ nisu bili ni na javnom uvidu, a najveće nedoumice su upravo vezane za procedne vode, jer se razmišljalo i o njihovom odvoženju na gradski prečistač.

Pokrajinski sekretarijat će u roku od 15 dana od dana prijema izmenjene i dopunjene studije, dostaviti je tehničkoj komisiji sa sistematizovanim pregledom mišljenja zainteresovanih organa i organizacija i zainteresovane javnosti i izveštajem o sprovedenom postupku procene uticaja. Tehnička komisija ispituje studiju o proceni uticaja, sa pregledom mišljenja zainteresovanih organa i organizacija o sprovedenom postupku procene uticaja i ocenjuje podobnost predviđenih mera za sprečavanje, smanjenje i otklanjanje mogućih štetnih uticaja projekta na stanje životne sredine na lokaciji i bližoj okolini.

ARHUS CENTAR

EKO INOVACIJE ZA ODRŽIVI RAZVOJ

Na Otvorenom univerzitetu u prostorijama Regionalnog Arhus centra Subotica, u utorak, 3. aprila, održana je javna diskusija na temu: „Ekološke inovacije kao jedna od razvojnih šansi Srbije (Subotice)“. Skup je organizovalo Udruženje TERRA'S u okviru projekta Evropskog pokreta u Srbiji pod nazivom „Moguća Srbija“.

Diskusiju je otvorio sociolog, Ljubomir Đorđević, koji je istakao da projekat podrazumeva set aktivnosti sa osnovnim ciljem da edukuje, motiviše i uključi građane da se dođe do rešenja za održivi razvoj kroz sedam različitih oblasti: ekonomska i socijalna politika, spoljna politika i međunarodni odnosi, obrazovanje, ruralni i urbani razvoj, dobra uprava i borba protiv korupcije i oblast zaštite životne sredine i energetike. Napomenuo je i da je osnovni cilj projekta pozivanje političara na odgovornost u okviru navedenih oblasti i u skladu sa procesom evropske integracije Srbije, zarad poboljšanja standarda i kvaliteta života građana Srbije.

Prof. dr Dragoljub Todić, je stavio naglasak na Strategiju EVROPA 2020, mesto ekoloških inovacija u njoj i ciljeve za koje se Evropa zalaže. Od pet strateških ciljeva, dva se direktno odnose na temu koja se izučavala: istraživanje razvoja inovacija i klimatske promene.

U nastavku uvodnog izlaganja, **prof. dr Boško Kovačević**, je izneo sumnju u postojanje prave ekološke politike i istakao tri stuba na kojima ona treba da počiva, a to su: vlasnici kapitala, politička vlast i građani.

Zvezdan Kalmar iz Centra za ekologiju i održivi razvoj je govorio o niskoj energetskej efikasnosti u Srbiji i šansama za njeno povećanje. Predložio je da se u Subotici uradi energetski bilans, zatim plan za obnovljive izvore energije (toplotne pumpe, solarni paneli, biogas i sl.), te formira centar za energetske efikasnosti koja će biti na usluzi građanima.

O negativnim posledicama konvencionalne proizvodnje hrane na zdravlje ljudi, ali i životnu sredinu, govorila je, **prof. dr Tereza Horvat Skenderović**, koja je istakla prednosti organske poljoprivrede, te modela TERRA'S koji se može primeniti u svakoj lokalnoj zajednici.

Nakon uvodnih izlaganja, usledila je izuzetno kvalitetna diskusija koja je rezultirala zaključkom da se ovakva okupljanja nastave u cilju iznalaženja konkretnih rešenja preko eko-inovacija što utiče na utemeljivanje održivog razvoja, posebno: u zaštiti životne sredine, ekonomskom razvoju, povećanju radnih mesta itd.

DAN PLANETE ZEMLJE

22. april

Povodom Dana planete Zemlje, 22. aprila, aktivisti Udruženja TERRA'S i Regionalnog Arhus centra Subotica su organizovali ekološki performans pod nazivom: „Moguća Srbija – moguća Subotica“. Volonteri Arhus centra su delili propagadni materijal građanima, a pripremljen je i prigodan muzički program. Projekat „Moguća Srbija“ podrazumeva set aktivnosti sa osnovnim ciljem da edukuje, motiviše i uključi građane i stručnjake u proces predlaganja mogućih i održivih rešenja za razvoj Srbije na lokalnom, regionalnom i nacionalnom nivou u skladu sa procesom evropskih integracija, a u okviru sedam oblasti, među kojima je i zaštita životne sredine i energetike. Realizuje se uz podršku Američke agencije za međunarodni razvoj (USAID) preko Instituta za održive zajednice (ISC) u okviru Inicijative javnog zagovaranja građanskog društva.

ODLOŽITE BATERIJE U NAMENSKJE POSUDE

Povodom obeležavanja, 22. aprila, Dana planete Zemlje, Gradska uprava Subotica je ove godine obezbedila 100 posuda koje su napravljene od odgovarajućih materijala otpornih na dejstvo sadržaja iz baterija i postavljene su u „Trgoprometovim“ maloprodajnim objektima, školama, a jedna je postavljena i u Regionalnom Arhus Centru Subotica (Trg Cara Jovana Nenada 15, Otvoreni univerzitet, II ulaz). Pozivaju se građani da koriste ovu namensku kutiju za odlaganje svih vrsta kućnih istrošenih baterija i da o tome obaveste svoje poznanike. Centar je otvoren svakim radnim danom od 10 do 16 časova.

Inače, baterije predstavljaju opasan otpad koji je štetan za životnu sredinu i ne smeju se bacati sa ostalim otpadom iz domaćinstva. U Srbiji se godišnje uveze više od sedam miliona kilograma baterija, ali kada se istroše uglavnom se bacaju u kantu za đubre. Tako otrovi i teški metali završe u prirodi, a samim tim i u našem organizmu, jer ne mogu da se uklone iz prirode i stižu do podzemnih voda, zemljišta i ulaze u naš organizam.

PODRŠKA AKTIVNOSTIMA EKO – NVO

Na osnovu zahteva Ekološkog pokreta Odžaka za ukidanjem nepotrebne konkursne dokumentacije, upućen je predlog Udruženja TERRA'S i RAC Subotica za pokretanje inicijative za izmenom Člana 6. UREDBE o sredstvima za podsticanje programa ili nedostajućeg dela sredstava za finansiranje programa od javnog interesa koji realizuju udruženja. Ovom uredbom bliže se uređuju kriterijumi, uslovi, obim, način, postupak dodele, kao i način i postupak vraćanja sredstava za podsticanje programa ili nedostajućeg dela sredstava za finansiranje programa koje realizuju udruženja, a koji su od javnog interesa.

Okupljanje je organizovano s ciljem da se edukacijom daju predlozi za rešenje ove situacije koje bi bilo prihvatljivo za obe strane (nadležne organe i organizacije civilnog društva).

U prvom delu, prisutni su imali priliku da se upoznaju sa Arhuskom konvencijom kroz dosadašnji rad RAC Novi Sad, o čemu je govorila zamenica načelnice Južnobanačkog okruga, **Nela Milišić**, koja je napomenula da se Južnobanački Upravni okrug bavi zaštitom životne sredine već tri godine i da je za to vreme uspeo je da okupi 12 lokalnih samouprava i formira međuopštinsku radnu grupu. Kao nastavak i logičan sled aktivnosti krajem prošle godine osnovan je i Arhus centar u Novom Sadu.

ZAKLJUČCI I PREPORUKE

Nakon konstruktivne rasprave usvojeni su sledeći zaključci i preporuke:

- Da se preporuča dobra praksa informisanja u elektronskom obliku;
- Da se uputi inicijativa ka APR-u da se elektronske verzije Statuta i uverenja o registraciji postave u pdf formatu na zvaničan sajt;
- Da se uputi predlog da se predmetna dokumentacija dostavlja tek kad je projekat odobren (kao što se radi kod EU fondova), kako bi se uticalo na smanjenje troškova organizacija i smanjenje otpada prilikom štampe nepotrebnih dokumenata;
- Da se u budžetu prihvate i tzv. indirektni troškovi (režijski: struja, kancelarijski materijal, zakup prostora i sl.), u cilju jačanja kapaciteta civilnog sektora, zatim da se prihvate troškovi dela plata zaposlenih, a ne samo honorar;
- Da se na neki način integriše član vezan za zaštitu intelektualnih prava, kako bi i nakon odbijanja projektna ideja ostala zaštićena;

Govoreći o saradnji dve opštine, **Biljana Latić**, predstavila je Arhusku kancelariju u Somboru koja je osnovana Memorandumom o saradnji i predstavlja ogranak novosadskog RAC. Kancelarija je u sklopu gradske Uprave, ali je nezavisna od nje odnosno, oformljena je kao gradonačelnikovo radno telo. Kao najveći problem sa kojim se susreću, istakla je nedovoljnu zainteresovanost građana, koji još uvek nisu počeli da posećuju njihove prostorije.

Koordinator marketing aktivnosti RAC Subotica, **Ljiljana Krajnović**, predstavila je realizovane, ali i najavila planirane aktivnosti za ovu godinu. Takođe, predstavljajući Zakon o Arhuskoj konvenciji, istakla je kako današnje okupljanje predstavlja dobar primer iz prakse na polju ostvarivanja prava na učešće javnosti u donošenju odluka. Ona je govorila i o proble-

mima sa kojima se građani suočavaju na polju zaštite životne sredine, kao i načinima njihovog rešavanja i saradnji sa Kontakt centrom 024, oformljenim prošle godine u uslužnom centru Gradske kuće u Subotici.

Otvorajući diskusiju, programski direktor Otvorenog univerziteta, **Pavle Budinčević** naglasio je da ukidanje Uredbe ne predstavlja prihvatljivo rešenje i zamolio prisutne da aktivnim učešćem daju svoj doprinos, kako bi zajedničkim snagama došli do konstruktivnih predloga.

Osnovna zamerka ovoj Uredbi odnosi se na dokumentaciju koja je neophodna prilikom prijave projekata (čine je prijava, uverenje o upisu u registar udruženja, overena fotokopija izvoda iz statuta), a zbog koje svaka OCD ulazi u trošak bez obzira na to da li će projekat dobiti finansijska sredstva od donatora. Zbog ovakvih problema većina NVO nije u mogućnosti da realizuje svoje planove i projekte, iako imaju dobre ideje. Zato se postavlja pitanje: u kom pravcu da se izmeni Uredba kako bi se

SASTANAK ZA LOBIRANJE

U cilju ostvarivanja zaključaka i preporuka, dogovoreno je da Regionalni Arhus centri Subotice i Novog Sada upriliče sastanak sa predstavnicima Kancelarije za saradnju sa civilnim društvom Vlade Republike Srbije, koja je učestvovala u izradi Uredbe o sredstvima za podsticanje programa ili nedostajućeg dela sredstava za finansiranje programa od javnog interesa koji realizuju udruženja, te da se traže konkretne izmene i intervencije, posebno člana 6.

smanjilo finansijsko opterećenje organizacija. Takođe, veliko negodovanje izazvala je i najava tzv. kvartalnog izveštavanja, za koje su se svi složili da usporava realizaciju aktivnosti i predstavlja nepotrebno gubljenje vremena. Ono što se zamera ovoj Uredbi je i to što se ne odnosi na fondacije i zadužbine.

Ipak, Uredbi su priznate i određene prednosti, a one se odnose na celovitost načina uređivanja kriterijuma, transparentnost i kontrolu finansiranja, transparentnost i javnost postupka, kao i praćenje realizacije projekta.

FINANSIRANJE ŽIVOTNE SREDINE

Neophodna je nova javna politika u oblasti životne sredine, jedan je od zaključaka iznetih na sednici Radne grupe „Životna sredina“ Nacionalnog konventa o Evropskoj uniji koja je održana u utorak, 26. juna u Narodnoj skupštini Republike Srbije u Beogradu. Tema sednice je bila: Finansiranje zaštite životne sredine na nacionalnom i lokalnom nivou.

Na skupu se čuo podatak da se u Srbiji izdvaja svega 0,3% BDP za zaštitu i unapređenje životne sredine, dok su npr. zemlje poput Rumunije ili Bugarske u istom statusu u pridruživanju EU odvajale 1,5 – 2,5%. Iz resornog ministarstva su ukazali na nepoštovanje pravnog okvira od strane pojedinih lokalnih samouprava, tako da se ne formiraju eko-fondovi, ne utvrđuju programi i ne prosleđuju izveštaji o utrošenim sredstvima.

Među uvodničarima je bila i Snježana Mitrović, koja je na iskustvu Udruženja TERRA'S i Regionalnog Arhus centra Subotica izvestila o saradnji civilnog sektora sa nadležnim organima u izradi i implementaciji akata kojima se reguliše

TRANSPARENTNOST PRE SVEGA

Poseban segment sednice odnosio se na saradnju lokalnih organizacija civilnog društva sa nadležnim organima u izradi i implementaciji akata kojima se reguliše oblast njihovog finansiranja u oblasti zaštite životne sredine. Ukazano je na niz prepreka sa kojima se OCD suočavaju prilikom apliciranja za sredstva od strane fondova – limitirana sredstva, određivanje prioriteta oblasti, učešće OCD u sufinansiranju projekata, nedovoljan stepen transparentnosti, itd. Kada je reč o poslednjem, ukazano je na to da se određene procedure, poput javnih nabavki, ne obavljaju dovoljno transparentno i da postoje primeri koji ukazuju na mogućnost nepoštovanja propisa.

Predloženo je da se aplikacioni formulari prilagode kapacitetima OCD, odnosno da se naprave različiti formulari za različite korisničke grupe, zatim podržava umrežavanje, izradi platforma za saradnju sa OCD, da se obezbedi zastupljenost OCD u komisijama fondova na svim nivoima, i da se za OCD koje sprovode projekte finansirane od strane EU ili drugih međunarodnih donatora, iz fondova odvajaju sredstva za sufinansiranje projektnih aktivnosti.

oblast njihovog finansiranja. Na početku je ukazala na apsurd da nema zvanične informacije koliko je eko-NVO u Srbiji, iako su upisane u APR. Prema registru Ekološkog pokreta Odžaka, ima ih 1500, a u Vojvodini 188, podatak je Pokrajinskog sekretarijata za ekologiju. Procenjuje se da je aktivno svega 10 -15%.

Konstatovala je da je formiranjem eko-fondova na svim nivoima, poboljšano finansiranje udruženja građana, ali je upućeno niz zamerki na uslove i konkursne kriterijume.

S tim u vezi su eko NVO, pre svega iz Vojvodine, okupljene oko Arhus centara Subotice i Novog Sada predložile da se ne određuju prioritete oblasti za podršku, ali da se prednost da umreženim organizacijama i „pilot projektima“.

U cilju jačanja kapaciteta civilnog sektora sugerisano je da se u budžetu prihvate i tzv. indirektni troškovi (režijski: struja, kancelarijski materijal, zakup prostora i sl.), a da prihvatljivi troškovi budu i delovi plata zaposlenih, ne samo honorari.

Posebno bi trebalo obratiti pažnju na sufinansiranje onih projekata NVO koje je podržala Evropska unija ili drugi strani donatori, jer je njihova realizacija značajna ne samo sa aspekta zaštite životne sredine, već i ekonomskog razvoja.

Prema rečima Snježane Mitrović, prijedbe i predlozi za poboljšanje uslova finansiranja prosleđeni su na nekoliko adresa, a sa Kancelarijom za saradnju sa civilnim društvom je dogovoren sastanak na kojem će se razmatrati mogućnost izmene dela Uredbe Vlade Srbije o finansiranju udruženja građana koji se odnosi na dokumentaciju i kvartalno izveštavanje.

UKLJUČITI NVO

Na kraju, zaključeno je da je neophodno razmišljati o novom konceptu finansiranja zaštite životne sredine, uz veće angažovanje, ali i uključenost organizacija civilnog društva. Predloženo je da bi, kao dugoročan cilj, trebalo nastojati da Fond za zaštitu životne sredine uživa potpunu nezavisnost, pre svega u budžetskom smislu. Takođe, predloženo je nastavak diskusije radi sagledavanja svih dimenzija problema finansiranja u oblasti životne sredine uključujući i položaj obezbnika plaćanja naknade.

Sednica je jedna od aktivnosti projekta „Znam kako da delujem“ koji sprovodi Evropski pokret u Srbiji u saradnji sa Beogradskom otvorenom školom, Centrom za razvoj građanskog društva PROTECTA i organizacijom UNECOOP, a uz podršku Ambasade Kraljevine Norveške u Beogradu. Cilj projekta je poboljšanje i povećanje učešća civilnog društva u procesima donošenja odluka u oblasti zaštite životne sredine na lokalnom nivou u procesu evropskih integracija kroz program obuka namenjenih jačanju kapaciteta organizacija civilnog društva.

ORGANSKI OBROK ZA NAJMLAĐE SUBOTIČANE

Jedan od glavnih rezultata projekta Organica.net jeste uvođenje organske hrane u vrtiće i obdaništa, po čemu će Subotica biti među prvima u Srbiji. Projekat realizuje Udruženje TERRA'S sa Predškolskom ustanovom „Naša radost“ uz podršku Evropske unije i Grada Subotice. U pitanju je IPA prekogranični program Hrvatske i Srbije, a partnerska organizacija je Udruga Slap iz Osijeka.

zadruga i klastera do kooperativa. O tome kako rade Italijani govorio je, dugogodišnji biofarmer, Josip Mamužić, iz Ljutova. Poučen iskustvom, izrazio je želju da se konačno i na ovim prostorima okupe poljoprivrednici i svi ostali zainteresovani, jer samo udruženi mogu biti konkurentni na tržištu. Sve su prilike da je za organske poljoprivrednike, još uvek male za velika tržišta, najpraktičnije da osnuju kooperativu koja bi u budućnosti vrlo lako mogla da preraste u neki drugi složeniji sistem poput klastera. Za istaći je podrška lokalne samouprave preko Službe za poljoprivredu, zainteresovanu za udruživanje svih, pa i organskih proizvođača.

BAZAR ORGANSKE HRANE I ZA GRAĐANE

Subotičani su, u utorak, 5. juna, na Svetski dan zaštite životne sredine, uživali u jelima koja su od organskih sirovina pripremili kuvari, a posluživali mališani PU „Naša radost“. Naime, Udruženje TERRA'S je, u Ekološkoj ulici organizovalo Bazar organske hrane, poslednju aktivnost u okviru projekta „Organica.net“.

Deca su sa vaspitačicama napravili kecelje i kuvarske kape od reciklažnog papira, te za posetioce upriličili muzičko-recitatorski program. Naučili su šta je to organski proizvod i pohvalili se da su među prvima u Srbiji dobili organski obrok u svojim vrtićima i obdaništima.

Pored toga služilo se i sveže povrće, a radi što bolje informisanosti o značaju konzumiranja organske hrane i pridržavanja principa pravilne ishrane, delile su se brošure „Hranom do zdravlja“, lifleti i informatori. Organizovana je i prodajna izložba organskih proizvoda poljoprivrednika iz okoline Subotice i Novog Sada.

Najveće interesovanje je bilo za štandom Vlade Vozara iz Kisača gde su mogli da degustiraju jednu od stotinu vrsta salata koje ovaj poznati organski farmer proizvodi.

HVALA NA SARADNJI

Udruženje TERRA'S se posebno zahvaljuje direktoru PU „Naša radost“, Jaši Šimiću, koji je sa svojim timom sa puno entuzijazma učestvovao u projektu Organica.net. Takođe, se zahvaljuje Ljubici Kiselički i Mirku Ostrogoncu iz Gradske uprave Subotica, koji su prepoznali značaj ovog projekta za poboljšanje kvaliteta uslova boravka dece u obdaništima, ali i za razvoj organske poljoprivrede u našoj lokalnoj samoupravi.

S tim u vezi Udruženje TERRA'S je farmere vodilo na studijsko putovanje u Hrvatsku gde su se upoznali sa primerima iz prakse, rekla je, Jelena Ivović, koja je organizovala i niz susreta na kojima su im stručnjaci predložili modele udruživanja od

DANI OTVORENIH ORGANSKIH FARMI

Dani otvorenih farmi na imanju Arpada Čikoša i Janoša Faraga

Udruženje TERRA'S je u okviru projekta ORGANICA.net organizovalo „Dane otvorenih organskih farmi“, te tom prilikom posetilo dvojicu organskih poljoprivrednika. Prva destinacija je bila „Bio bašta Čikoš“ u Totovom selu kod Arpada Čikoša gde su posetioci imali prilike da vide organsko povrće koje se gaji u velikim plastenicima. Nakon toga su nastavili za Orom na „Bio salaš Farago“ kod Janoša Faraga koji na 10 ha gaji lekovito i začinsko bilje.

Kod njega su ostali na zakusci, te imali priliku da degustiraju sveže organske čajeve od matičnjaka, mente, žalfije, kao i da čuju direktno od proizvođača sa kojim problemima se susreću u proizvodnji ovih kultura, ali i kakve su prednosti organske poljoprivrede uopšte. Takođe su imali priliku da prisustvuju predavanju o kontroli i sertifikaciji, ali i o kompostiranju kao neizostavnom delu prilikom oplodnje zemlje u organskoj poljoprivredi.

ZELENA EKONOMIJA

Cilj projekta Organica.net je da se ojača kapacitet organskih poljoprivrednika iznalaženjem tržišta, što se uklapa u ovogodišnji moto Svetskog dana zaštite životne sredine koji glasi: „Zelena ekonomija: Jesi li uključen?“ Zelena ekonomija se definiše kao ona koja emituje malo ugljenika, efikasno koristi prirodne resurse i koja je socijalno inkluzivna. Koncept zelene ekonomije podrazumeva široko korišćenje obnovljivih izvora energije, povećanje broja radnih mesta i investicija u takozvanim zelenim granama privrede, u koje spada i organska poljoprivreda.

Poseta farmi je praktični deo „Organic seminara“ koji je održan u aprilu ove godine, za trgovce, ugostitelje, vaspitače i kuvare. Međutim, sa velikom željom da učestvuju u ovakvom edukativnom izletu, učesnicima su se priključili i polaznici Međunarodne škole organske poljoprivrede, potencijalni proizvođači iz Jablaničko - pčinjskog okruga.

Razvoj organske poljoprivrede definitivno predstavlja razvojnu šansu našeg regiona, pa se to i pokazuje kroz sve veću zainteresovanost ljudi iz ruralnih, ali i urbanih sredina. Potencijal se nalazi u nezagađenom zemljištu, te mogućnostima za povećanjem radnih mesta u organskoj poljoprivredi, kao i sve većoj potrebi za biloški kvalitetnijim proizvodima, što zbog evropskih standarda i tržišta, to zbog sveopšteg zdravlja ljudi. Stoga potreba za ovakvom vrstom edukacije i informisanja ne jenjava, naprotiv, ona je dalji izazov Udruženju TERRA'S kao najstarijem začetniku organske poljoprivrede u Srbiji da nastavi sa svojim radom i trudom u oblasti razvoja organske proizvodnje.

VESTI

PRVA EKO PATROLA

U okviru projekta „Mladi protiv otpada“, koji realizuje Udruženje TERRA'S u saradnji sa Regionalnim Arhus centrom Subotica, a finansiran je od strane Pokrajinskog sekretarijata za sport i omladinu, u sklopu realizacije Akcionog plana politike za mlade u AP Vojvodini, 31. maja, je sprovedena prva eko patrola.

Kako je projektom predviđen obilazak divljih deponija u okolini Subotice, volonteri su fotografisali dve lokacije u MZ „Kelebija“: Majdanski put i Ulica 4. jul, koje su uređene uz pomoć korisnika Društva za pomoć mentalno nedovoljno razvijenim osobama u akciji „Očistimo Srbiju“, 9. juna. Takođe, omladina je pozvana da da svoj doprinos očuvanju životne sredine tako što će patrolirati, pronađena smetlišta fotografisati, a zatim slike slati na sajt www.ocistimosrbiju.rs ili ih postavljati na društvene mreže.

Opšti cilj projekta je podizanje nivoa svesti mladih s ciljem pokretanja aktivizma na polju zaštite životne sredine, popularizacija Zakona o Arhuskoj konvenciji i ukazivanje na problem otpada kao ozbiljnog zagađivača prirode.

ZELENE ZGRADE SUBOTICE

U saradnji sa Regionalnim Arhus centrom, Udruženje TERRA'S realizuje projekat „Zelene zgrade Subotice“, uz podršku Pokrajinskog sekretarijata za urbanizam, graditeljstvo i zaštitu životne sredine i Gradske uprave Subotica, preko Službe za zaštitu životne sredine i održivi razvoj. U akciji „Od vrata do vrata“ volonteri su obilazili stanare u ulici Arsenija Čarnojevića. Deleći promotivne liflete, informisali su građane o značaju primarene selekcije otpada na mestu nastanka (u domaćinstvu), kao i o mogućnostima reciklaže.

Naime, obaveza stanara kroz ovaj projekat je da u džambo đakove postavljene u posebnoj prostoriji zgrade, odlazu papir i plastiku, koju odvozi otkupna stanica „Eco Fenix B Team“. Iz njihovih izveštaja će se utvrditi tačne količine sekundarnih sirovina, a prikupljena sredstva će se uplaćivati na račun Skupštine stanara i moraću se utrošiti namenski za podmirivanje zajedničkih troškova i održavanje zgrade.

Ove godine je u projekat uključeno pet zgrada, s tim da svi zainteresovani mogu i dalje da se prijavljuju na telefone Udruženje TERRA'S i Regionalnog Arhus centra: 024-554-600 (lokal: 123 i 127).

OČISTIMO SRBIJU TISZTÍTSUK MEG SZERBIÁT

“OČISTIMO SRBIJU”

Udruženje TERRA'S je u saradnji sa Centrom za razvoj dečjih interesovanja “Plava planeta”, Regionalnim Arhus centrom Subotica i Udruženjem ribolovaca “Kudeljara” iz Bajmoka, a uz podršku Ministarstva životne sredine, rudarstva i prostornog planiranja, realizovalo projekat Zajedno u akciju: “Očistimo Srbiju”. Akcijom je bilo obuhvaćeno devet lokacija: Kelebijska šuma, okolina pet osnovnih škola, Otvorenog univerziteta, Ekonomskog fakulteta i Bajmoka.

Tokom “Nedelje ekologije” od 4. do 9. juna, više od tri hiljade volontera je uredivalo poslovnju i stambenu okolinu, a 9. juna je održana centralna akcija čišćenja Srbije. Eco Fenix B Team je bio zadužen za otkup pet ambalaže i papira, a JKP „Čistoća i zelenilo” za ostali otpad.

U akciji je učestvovalo 3.500 volontera, čišćeno je 12 lokacija, sakupljeno je 20 kontejnera smeća, 2.000 kilograma papira i 450 kilograma PET ambalaže.

SREDIVANJE OSNOVNIH ŠKOLA

Oko 2.500 učenika, roditelja i nastavnika pet osnovnih škola (“Sveti Sava”, “Matko Vuković”, “10. oktobar”, “Kizur Istvan”, “Jovan Mikić”) uzelo je učešće u akciji sređivanja Srbije. Svojim angažovanjem dali su doprinos razvijanju ekološke svesti i unapređivanju zaštite životne sredine. Čišćena su dvorišta, sportski tereni, presađivano cveće, uređivana unutrašnjost škola, ali i okoline ulice, kao i staračka domaćinstva koja se nalaze u blizini. Učenici su, takođe, od kuće donosili papir i plastičnu ambalažu koja je razvrstavana u namenske kontejnere. Tokom akcije đaci su prikupili oko 2.000 kilograma papira i oko 450 kilograma PET-a.

UREDENJE BAJMOKA

Svoj doprinos akciji čišćenja dali su i Bajmoćani. Naime, redak je slučaj da se okupe građani u želji da deo svog naselja, jezera Kudeljara, kako ga Bajmoćani nazivaju, uredi sa vizijom stvaranja prirodne oaze za odmor, rekreaciju i ribolov. Od februara kada su osnovani, pa do akcije “Očistimo Srbiju”, Udruženje ribolovaca “Kudeljara” iz Bajmoka, sprovodi svoju ideju u delo. U dogovoru sa preduzećem Dunav – Tisa – Dunav, otpočeti su radovi van kanala, dok se ne izradi elaborat za izmulljivanje i čišćenje.

Izravnat je desni deo obale, sa više od hiljadu kubika zemlje, na površini od oko šest hiljada kvadratnih metara. No, tada se obustavljaju radovi zbog pronalaženja 11 tromblonskih mina zakopanih na obali jezera. Alarmiran je MUP i dok se čekao dolazak specijalnih jedinica da prekontrolišu celokupno područje, odlučeno je da se centralna akcija “Očistimo Srbiju”, 9. juna, održi na drugoj lokaciji. Udruženje TERRAS je obezbedilo rukavice i vreće, a ribolovačkom udruženju su se odazvali Bajmoćani sa dobrom voljom, alatom i traktorima. Prečišćavala se Trumbićeva i ulica Moša Pijade, okolina pijace, dečjeg igrališta, ambulante i prikupljeno je oko šest kubika smeća. Usput su se pridruživali građani koji su čistili i uredivali svoja dvorišta.

Pre šest godina Mesni odbor Demokratske stranke pokrenuo je inicijativu izgradnje Sportskog centra Rata. Svoj doprinos akciji “Očistimo Srbiju”, 9. juna, dali su farbanjem stativa, ograde, podizanjem travnjaka, prečišćavanjem dečjeg igrališta, dok su bageri, kamioni i ostala mehanizacija ravnali zemljište gde će biti odbojkaški i travnati teren za mali fudbal.

ČIŠĆENJE KELEBIJSKE ŠUME

Nakon uspešne prošlogodišnje saradnje između MZ Kelebija i Arhus Centra Subotica, prilikom koje je u Kelebijskoj šumi sakupljeno preko dvadeset džakova otpada, saradnja u okviru akcije Očistimo Srbiju je nastavljena i ove godine. U dogovoru sa predstavnicima MZ Kelebija oko stotinak volontera je čistilo dve lokacije: Majdanski put i ulicu 4. jul. Osim volontera Arhus Centra Subotica, akciji su se priključili i društvo za pomoć MNRO, zatim omladina LDP gradskog odbora Subotica, podmladak Demokratske stranke, nekoliko učenika srednje škole “Lazar Nešić” kao i nekolicina građana. Tom prilikom prikupljeno je preko 100 džakova smeća.

Doprinos akciji dali su i zaposleni sa Ekonomskog fakulteta i Univerziteta Singidunum, kao i Otvorenog univerziteta koji su tokom cele ekološke nedelje prikupljali staru hartiju iz svojih kancelarija. Na sam dan akcije, čišćenju kruga oko Otvorenog Univerziteta su se priključili poljoprivrednici i stučni kadar Jablaničko – Pčinskog okruga, koji su pohađali mobilnu školu organske poljoprivrede.

“TISZTÍTSUK MEG SZERBIÁT”

A TERRA'S Egyesület, a “Kék Bolygó” Gyermek Érdeklődést Fejlesztő Központtal, a Szabadkai Regionális Aarhus Központtal és a bajmoki „Kudeljara” horgászegyesülettel együttműködve, valamint Környezetvédelmi, Bányászati és Területtervezési Minisztérium támogatásával valósította meg a Közös akcióban: „Tisztítsuk meg Szerbiát” projektet. Az akció kilenc helyszínt foglalt magába, ezek: a Kelebiai erdő, öt általános iskola, a Szabadegyetem, Közgazdasági Egyetem környéke és Bajmok.

Az „Ökológiai hét” folyamán, június 4.-9.-ig több mint háromezer önkéntes takarította az ipari- és lakókörnyezetet, június 9.-én pedig megtartották Szerbia tisztításának központi akcióját. Az Eco Fenix B Team volt megbízva a PET csomagolás és papír felvásárlásával, a „Közíztisztasági és Parkosító” KKV pedig a többi hulladékkal.

Az akcióban 3.500 önkéntes vett részt, 12 helyszínt tisztítottak meg, 20 konténer szemetet gyűjtöttek össze, 2.000 kilogramm papírt és 450 kilogramm PET csomagolást

AZ ÁLTALÁNOS ISKOLÁK RENDEZÉSE

Öt általános iskolából (“Szent Száva”, “Matko Vuković”, “Október 10.”, “Kizur István”, “Jovan Mikić”) körülbelül 2.500 diák, szülő és tanár vett részt Szerbia tisztítási akciójában. Részvételükkel hozzájárultak az ökológiaitudatosság és a környezetvédelem fejlesztéséhez. Tisztították az udvarokat, sportpályákat, átültették a virágokat, rendezték az iskolaépület belsejét, de a környező utcákat is, valamint azokat a közeli házakat amelyekben idősek laktak. Továbbá, a diákok otthonról hozták papírt és műanyag csomagolást, melyeket külön konténerekbe válogattak. Az akció során a diákok körülbelül 2.000 kilogramm papírt és 450 kilogramm PET-et gyűjtöttek össze.

BAJMOK RENDEZÉSE

A takarítási akcióhoz a bajmokiak is hozzájárultak. Ugyanis, ritkán gyűlnek össze a polgárok azzal a célla, hogy településük egy részét, - ahogy azt a bajmokiak nevezik a Kudeljara tavat, - rendbe tegyék azzal az elképzeléssel, hogy az a pihenés, rekreáció és horgászat oázisa legyen. Februártól, amikor is megalakult egészen a „Tisztítsuk meg Szerbiát” akcióig valósította meg ötletét a gyakorlatban a bajmoki „Kudeljara” Horgászegyesület. A Duna – Tisza – Duna vállalattal történt megbeszélés szerint elkezdték a kanálison kívüli munkálatokat, amíg nem készül el az iszaptalanításról és tisztításról szóló tanulmány.

A körülbelül hatezer négyzetméternyi területen, több mint ezer köbméter föld eltávolításával kiegyenesítették a tó jobb partját. Azonban, ekkor félbeszakadtak a munkálatok, mivel 11 aknavető gránátot találtak a tó partján elásva. Riasztották a rendőrséget és miközben várták, hogy a különleges egység átvizsgálja az egész területet, elhatározták, hogy a „Tisztítsuk meg Szerbiát” akció központi rendezvényét június 9.-én más helyszínen tartásák meg. A TERRAS Egyesület biztosította a kesztyűket és zsákokat, a horgászegyesület felhívásához pedig csatlakoztak a bajmokiak jóakarattal, szerszámmal és traktorokkal. Takarították a Trumbić és Moša Pijade utcákat, valamint a piac, játszótér és orvosi rendelő környékét és körülbelül hat köbméter szemetet gyűjtöttek össze. Útközben csatlakoztak azok a polgárok aki saját udvarukat takarították és rendezték.

Hat évvel ezelőtt a Demokrata Párt helyi tanácsa kezdeményezte a Rata Sportközpont kiépítését. Június 9.-én, hozzájárultak a „Tisztítsuk meg Szerbiát” akcióhoz a kapufák és kerítés festésével, fúvésítéssel, a játszótér tisztításával, míg a markolók, kamionok és egyéb gépek egyenesítették a talajt ott ahol majd röplabdapálya és fűves kis-foci pálya lesz

A KELEBIAI ERDŐ TISZTÍTÁSA

A Kelebiai HK és a Szabadkai Aarhus Központ tavalyi sikeres együttműködését követően, amely során több mint húsz zsák hulladékot gyűjtöttek össze a Kelebiai erdőben, az együttműködést az idén is folytatták a Tisztítsuk meg Szerbiát akció keretében. A Kelebiai HK képviselőivel folytatott megbeszélésnek megfelelően a körülbelül száz önkéntes két helyszínt takarított: a Majdáni utat és a Július 4-e utcát. A Szabadkai Aarhus Központ önkéntesei mellett az akcióba bekapcsolódott a MNRO Egyesület is, továbbá az LDP Szabadka városi tanácsának és a Demokrata Pártnak fiatal tagjai, a “Lazar Nešić” Középiskola néhány tanulója és a polgárok egy része. Ez alkalommal több mint 100 zsák szemet gyűlt össze.

Az akcióhoz hozzájárultak a Közgazdasági és Singidunum Egyetem, valamint a Szabadegyetem dolgozói is, akik az ökológiai hét folyamán összegyűjtötték a papírhulladékok irodáikban. Az akció napján, a Szabadegyetem környékének tisztításába bekapcsolódtak a Jablanicai és Pčinji Körzet mezőgazdászai és szakemberei is, akik az organikus mezőgazdaság mobil iskolájának hallgatói voltak.